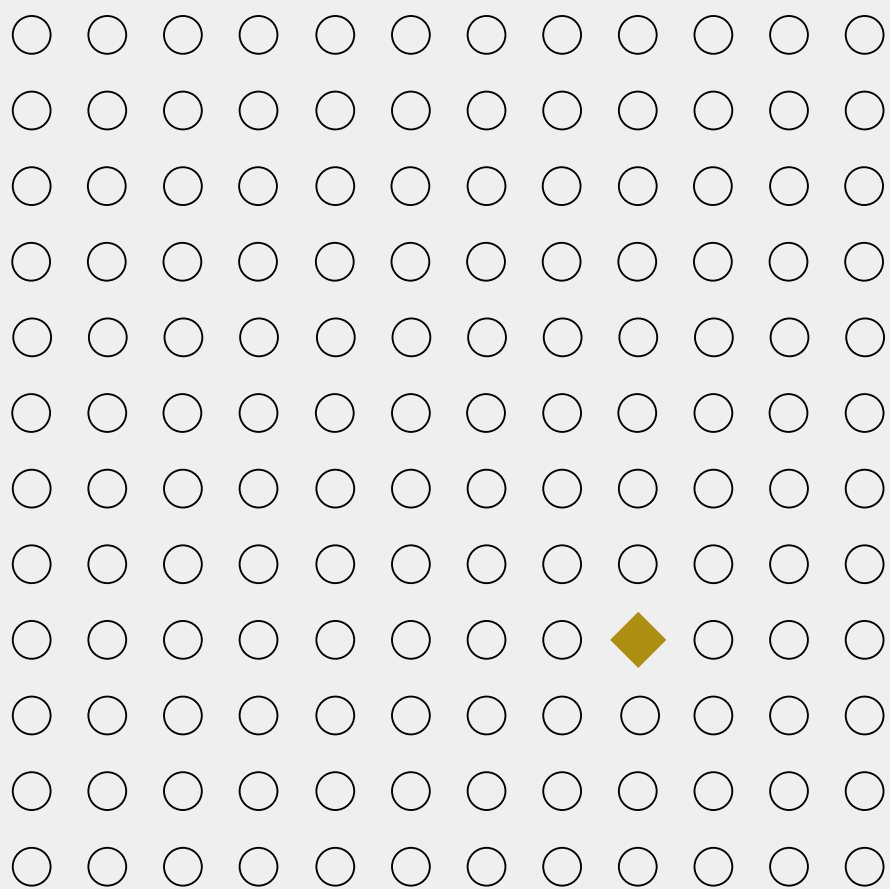

Organizacje mniejszości narodowych i etnicznych w dobie pandemii

Badanie powstało we współpracy z mniejszościową stroną
Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych

REDAKCJA MERYTORYCZNA

Piotr Kwapisiewicz

WSPÓŁPRACA / alfabetycznie

Mariola Abkowicz

Grzegorz Kuprianowicz

Elżbieta Mirga-Wójtowicz

Aleksandra Zapolska

KONSULTACJE MERYTORYCZNE

Anna Makówka-Kwapisiewicz

Publikacja na licencji CC BY-SA 4.0 PL

Publikacja powstała w ramach projektu “Nationality, Ethnicity, and Coalition Building: Agenda Setting as a Mechanism for Collaboration Among Minority Groups in Poland”.

Projekt realizowany przez

Żydowskie Stowarzyszenie Czulent

Fundację Zustricz

Fundację Sztuki Jaw Dikh

Projekt finansowany ze środków

Stiftung „Erinnerung, Verantwortung und Zukunft”

Dutch Jewish Humanitarian Fund.

stowarzyszenie
żydowskie
czulent

ZUSTRICZ

JAW DIKH!
Fundacja Sztuki

FOUNDATION
REMEMBRANCE
RESPONSIBILITY
FUTURE

JOODS
HUMANITAIR
FONDS

Niniejsza publikacja nie prezentuje stanowiska

ani opinii Fundacji Stiftung „Erinnerung, Verantwortung und Zukunft” lub Dutch Jewish Humanitarian Fund.

Za treść publikacji odpowiadają wyłącznie jej autorzy i autorki.

WYDAWCA

Żydowskie Stowarzyszenie Czulent

ul. św. Sebastiana 36/1, 31-051 Kraków

www.czulent.pl

4	Wstęp
5	O badaniu
6	Organizacje mniejszości narodowych i etnicznych uczestniczące w badaniu
9	Sytuacja organizacji mniejszościowych w dobie pandemii
11	Edukacja mniejszościowa w dobie pandemii
15	Sytuacja organizacji mniejszościowych - prognoza na 2021 rok
16	Rekomendacje zmian systemowych wspierających działalność i funkcjonowanie organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w warunkach kryzysowych
20	Podsumowanie badania
21	Koalicja organizacji mniejszościowych realizująca badanie
22	Zespół

Wstęp

Wirus SARS-CoV-2 i globalna pandemia z nim związana wprowadziła i spowodowała lawinę zmian. Kolejne fale zachorowań i następujące po nich obostrzenia, uświadomiły nam, że wiele z nich nie będzie tymczasowych. Obostrzenia staną się najprawdopodobniej rozwiązaniami na stałe obecnymi w mniejszościowych społecznościach. Ten długotrwały kryzys jest wyzwaniem dla każdego z osobna oraz dla społeczności, na których rzecz działamy. To wielka próba dla wspólnot mniejszościowych oraz organizacji, które je współtworzą.

Postanowiliśmy sprawdzić jak w sytuacji kryzysu działają mechanizmy określone w ramach Ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Niniejszy raport odpowiada na pytania: Jak kryzys związany z pandemią wpływa na pracę i działalność organizacji mniejszości narodowych i etnicznych? Jakie są potrzeby organizacji mniejszości? Jakiego wsparcia, rozwiązań systemowych oczekują niniejsze organizacje w kryzysie?

Niniejsze badanie powstało we współpracy ze stroną mniejszościową Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Z jednej strony miało określić sytuację organizacji mniejszości narodowych i etnicznych oraz potrzeby tychże organizacji. Z drugiej strony uzyskaliśmy informacje i opinie, które pozwoliły przygotować rekomendacje dotyczące oczekiwanych rozwiązań w okresie pandemii i wspierające wyjście z kryzysu.

Pandemia, jak każda sytuacja kryzysowa, pokazała jak istotna jest współpraca, solidarność i jedność. Dlatego też cieszy nas udział w badaniu tak wielu organizacji.

Wskazuje to na dużą świadomość i gotowość partycypacji organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w budowaniu społeczeństwa obywatelskiego. Wiedza i doświadczenie jakie posiadają reprezentanci tychże organizacji jest ogromnym zasobem do wykorzystania przy tworzeniu i rozwijaniu systemowych rozwiązań w dobie kryzysu. Uważamy, iż dla stworzenia efektywnych mechanizmów minimalizowania skutków kryzysu, konieczna jest współpraca administracji państwowej, zarówno ze stroną mniejszościową Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych, jak również z szeroko rozumianą grupą reprezentantów i aktywistów mniejszościowych organizacji pozarządowych. Wierzmy, iż szerokie konsultacje i współpraca pozwoli wypracować i rozwinąć system mechanizmów i dobrych praktyk niezbędnych dla przezwyciężenia potencjalnych sytuacji kryzysowych. Nie wiemy jak długo będzie trwała pandemia, i nie możemy przewidzieć wszystkich jej skutków społecznych i ekonomicznych. Dlatego potrzebujemy podejścia systemowego i współdziałania.

Pandemia uwidoczniła nierówności i bariery społeczne na jakie narażone są mniejszości narodowe i etniczne. Mamy nadzieję, iż szeroka współpraca bazująca na partnerstwie administracji samorządowej i rządowej z organizacjami pozarządowymi tworzonymi przez mniejszości narodowe i etniczne oraz społeczność posługującą się językiem regionalnym, pozwoli nam wyjść z kryzysu wzmocnionym o doświadczenia i z minimalnymi kosztami społecznymi dla naszych społeczności.

O badaniu

- Badanie przeprowadzono na przełomie maja/czerwca 2020 roku przez koalicję organizacji mniejszościowych we współpracy ze stroną mniejszościową Komisji Wspólnej Rządu, Mniejszości Narodowych i Etnicznych, w ramach projektu “Nationality, Ethnicity, and Coalition Building: Agenda Setting as a Mechanism for Collaboration Among Minority Groups in Poland”, realizowanego przez Żydowskie Stowarzyszenie Czulent, Fundację Zustricz i Fundację Sztuki Jaw Dikh, finansowanego ze środków Stiftung „Erinnerung, Verantwortung und Zukunft” oraz Dutch Jewish Humanitarian Fund.
- Podmiotami objętymi badaniem były organizacje mniejszości narodowych i etnicznych, zdefiniowane na potrzeby badania jako podmioty skupiające przedstawicieli danej mniejszości narodowej i etnicznej, reprezentujące daną mniejszość oraz działające na jej rzecz. Przy tworzeniu bazy organizacji/respondentów skorzystano ze spisu organizacji które otrzymały w roku 2020 dotację z Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji ze środków na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego oraz z baz danych jakimi dysponują organizacje realizujące badanie.
- W celu przeprowadzenia badania przygotowano ankietę online (wykorzystano narzędzie LimeSurvey, które dostosowano do potrzeb projektu) zawierającą zarówno pytania zamknięte jak i otwarte.
- Zaproszenie do udziału w badaniu rozesłano drogą elektroniczną oraz telefonicznie kontaktowano się z organizacją w celu potwierdzenia otrzymania zaproszenia i/lub skierowania zaproszenia do badania do odpowiedniego członka/pracownika organizacji. W przypadku organizacji, z którymi nie udało nawiązać się kontaktu telefonicznego, jako środek komunikacji wykorzystywano konta organizacji na portalu Facebook.
- Do udziału w badaniu zaproszono 143 organizacje, z czego 87 organizacji reprezentujących 13 mniejszości wzięło w nim udział. Zebrano 77 ankiet wypełnionych w całości, przeanalizowano również 10 ankiet wypełnionych częściowo.
- Badanie było anonimowe.
- Badanie nie miało charakteru reprezentatywnego.

Organizacje uczestniczące w badaniu

W badaniu uczestniczyły organizacje mniejszości narodowych i etnicznych reprezentujące następujące mniejszości:

białoruską, niemiecką, słowacką, żydowską, łemkowską, tatarską,
czeską, ormiańską, ukraińską, karaimską, romską,
litewską, rosyjską,

Do badania zaprosiliśmy 143 organizacje mniejszości narodowych i etnicznych, z czego 87 odpowiedziało pozytywnie i wypełniło formularz ankiety. Tak przedstawia się status prawny badanych organizacji:

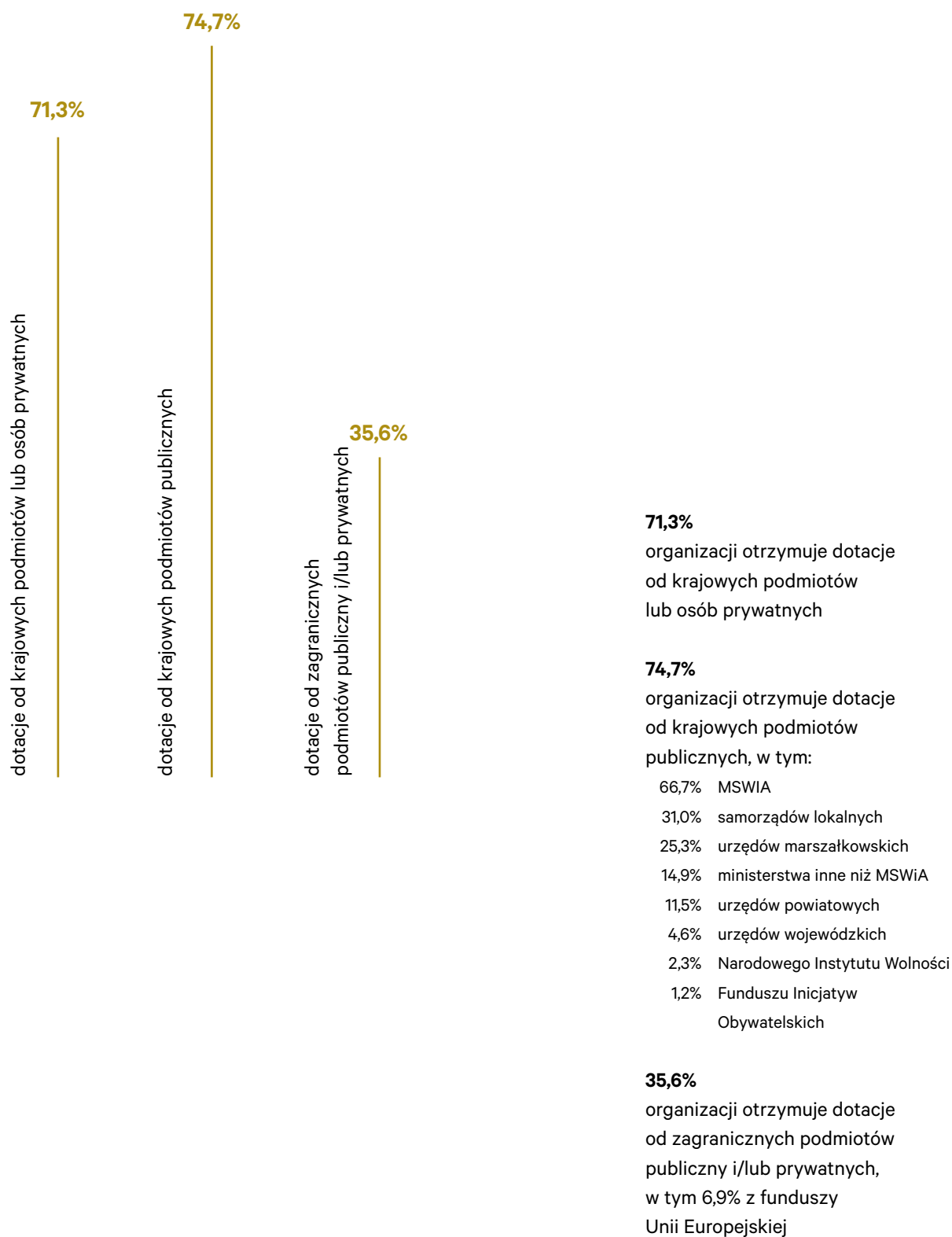

* Do badania zaproszono organizacje mniejszości narodowych i etnicznych zdefiniowane w Ustawie z dnia 6 stycznia 2005 roku o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Mniejszości te wyodrębniane są na podstawie sześciu kryteriów, w tym głównie liczebności mniejszej niż pozostała ludność i zamieszkiwania na obecnym terytorium RP przodków członków danej mniejszości od co najmniej 100 lat.

** Stowarzyszenie rejestrowe jest stowarzyszeniem wpisanym do Krajowego Rejestru Sądowego.

*** Status OPP (Organizacji Pożytku Publicznego) umożliwia organizacji pobieranie 1% podatku dochodowego, przekazywanego przez osoby prywatne w ramach rocznego rozliczenia podatkowego.

- Źródła finansowania organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w roku 2020 to głównie:

- **Rodzaje działań realizowanych przez organizacje mniejszościowe w roku 2020:**

organizowanie wydarzeń kulturalnych np. koncertów, festynów, festiwali itp.

81,6%

podtrzymywanie i rozwój tożsamości, tradycji narodowych w ramach edukacji nieformalnej, czyli prowadzeniem zajęć dodatkowych, warsztatów i spotkań dla dzieci i młodzieży

74,7%

działalność wydawnicza

66,7%

organizowanie debat, seminariów i konferencji

57,5%

działalność informacyjna, w tym prowadzenie serwisów internetowych na tematy związane z misją organizacji

44,8%

uczestnictwo w debatach, udział w konsultacjach społecznych

43,7%

ochrona zabytków i miejsc pamięci narodowej

40,2%

rzecznictwo i reprezentowanie interesów członków organizacji i/lub członków społeczności na rzecz, których działa organizacja

31,0%

podtrzymywanie i rozwój tożsamości, tradycji narodowych w ramach systemu oświaty, czyli prowadzenie szkół, przedszkoli, prowadzenie międzyszkolnych punktów nauki języka mniejszości

31,0%

organizowanie wzajemnej pomocy, wsparcia członków organizacji, grup samopomocowych

27,6%

mobilizowanie i edukowanie opinii publicznej dla poparcia działań organizacji, prowadzenie kampanii społecznych, itp.

21,8%

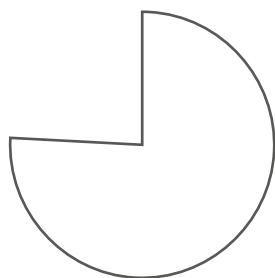
badania, analizy, raporty, dt. mowy nienawiści, przestępstw z nienawiści, incydentów bazujących na dyskryminacji etc.

12,6%

inne

5,8%

Organizacje w dobie pandemii

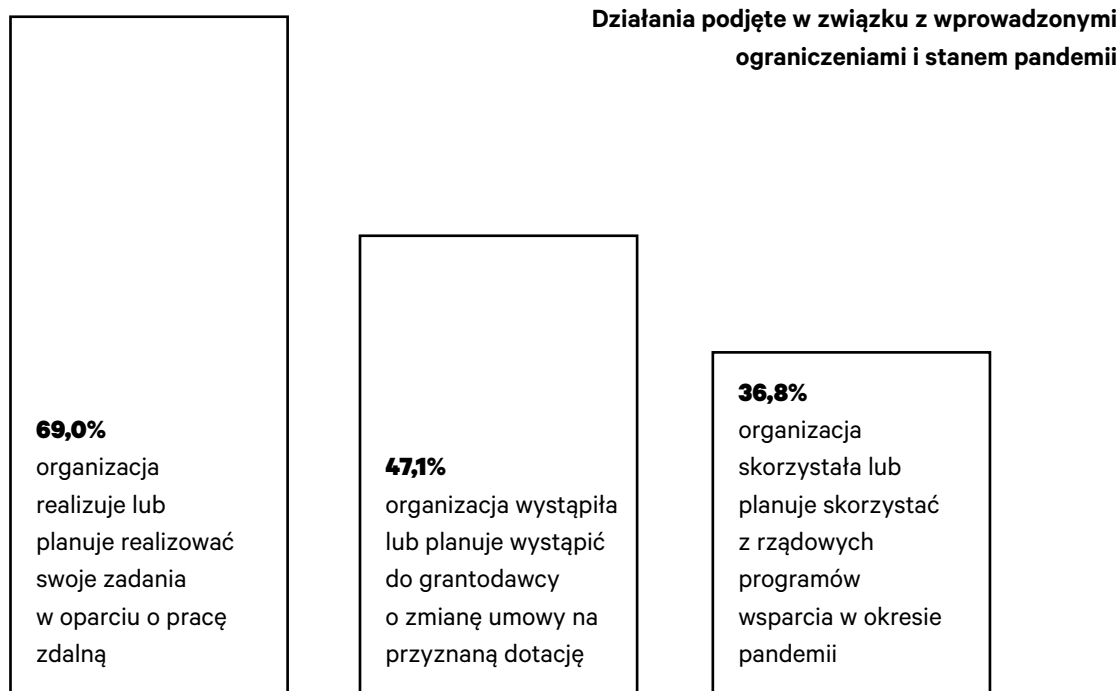
75,9%

organizacji wskazała, iż w ich planach na rok 2020 istnieją działania, których nie zrealizuje w związku z pandemią

43,6%

organizacji musiała zwiększyć czas pracy poświęcany na analogiczne działania sprzed pandemii

Organizacja skorzystała lub planuje skorzystać:

20,7%	ze szkoleń dotyczących nowych technologii	9,2%	organizacja zwróciła się lub planuje zwrócić się o umorzenie/zawieszenie/obniżenie opłat związanych z najmem lokalu
19,5%	ze wsparcia dla organizacji pozarządowych, udzielanego przez władze samorządowe		
14,9%	z programów dostępu do nowych technologii	6,9%	organizacja zrezygnowała lub planuje zrezygnować z przyznanej dotacji (rozwiązała lub nie podpisała umowy i zwróciła dotację)

- **Wyzwania, problemy, utrudnienia pracy w trybie online:**

brak odpowiedniego sprzętu

44,8%

beneficjenci organizacji nie posiadają odpowiedniego sprzętu

44,8%

beneficjenci nie posiadają wiedzy na temat korzystania z nowych technologii

42,5%

organizacja nie posiada odpowiedniego oprogramowania

41,4%

odbiorcy działań organizacji nie posiadają odpowiedniego oprogramowania

35,6%

odbiorcy działań organizacji nie posiadają dostępu do odpowiedniej infrastruktury (np. brak szybkiego łącza internetowego)

33,3%

w organizacji brakuje osób posiadających odpowiednie umiejętności

26,4%

organizacja nie posiada dostępu do odpowiedniej infrastruktury (np. brak szybkiego łącza internetowego)

23,0%

Inne

12,6%

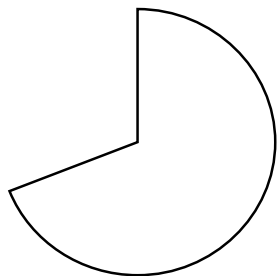
56,3%

prowadzimy działania, które nie można realizować w trybie online

„Nie mam informacji od rządu/ ministerstw jakie są plany działania związane z epidemią, jakie plany A, B, C, D w zależności od sytuacji A, B, C, D. To bardzo utrudnia działanie i planowanie działań na wielu płaszczyznach. Do końca też nie mamy informacji, jak będą rozliczane dotacje.”

Komentarz organizacji uczestniczącej w badaniu (pisownia oryginalna).

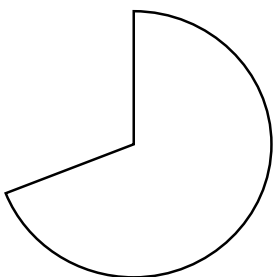
Edukacja mniejszościowa w dobie pandemii

69,0%

organizacji wskazało, iż w okresie pandemii podejście do nauczania języka mniejszości lub innych przedmiotów związanych z tożsamością mniejszości (kultura, historia) w ramach publicznego systemu oświaty nie jest analogiczne jak innych przedmiotów szkolnych*

- **Edukacja mniejszości realizowanej w ramach publicznego systemu oświaty w okresie COVID-19 (marzec-czerwiec 2020)***

69,0%

organizacji wskazało, iż nauczanie języka mniejszości jest realizowane w formie zdalnej

45,2%

organizacji wskazało, iż w okresie pandemii szkoła wstrzymała inne aktywności podejmowane wcześniej na rzecz zachowania tożsamości mniejszości (zespoły artystyczne, kółka zainteresowań itp.)

„Nauka języka mniejszości została zmarginalizowana. Skala problemów z nauką przedmiotów wiodących spowodowała, że brakuje czasu na naukę języka mniejszości.”

Komentarz organizacji uczestniczącej w badaniu (pisownia oryginalna).

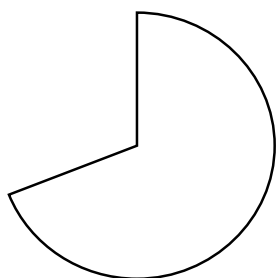
- 19,0% nauczanie języka mniejszości zostało przerwane
- 19,0% zawieszono lekcje historii i kultury mniejszości i nie są one realizowane w formie zdalnej
- 4,8% zawieszono lekcje geografii mniejszości i nie są one realizowane w formie zdalnej
- 2,3% zawieszono nauczania religii mniejszościowej w formie zdalnej (w przypadku społeczności, których to dotyczy)

* W tej części odpowiedziały organizacje które zadeklarowały wiedzę na temat realizowanych zajęciach szkolnych w okresie pandemii, było ich 42, w tym kontekście liczone procenty.

** Zajęć szkolnych lub przedszkolnych to jest nauki języka mniejszości lub innych przedmiotów związanych z tożsamością mniejszości jak kultura, historia czy też geografia.

- Wyzwania z jakimi spotykają się organizacje podczas realizacji programów edukacji nieformalnej np. szkoły niedzielne, dodatkowe zajęcia nauki języka mniejszości, kółka zainteresowań, zajęcia artystyczne itp.:

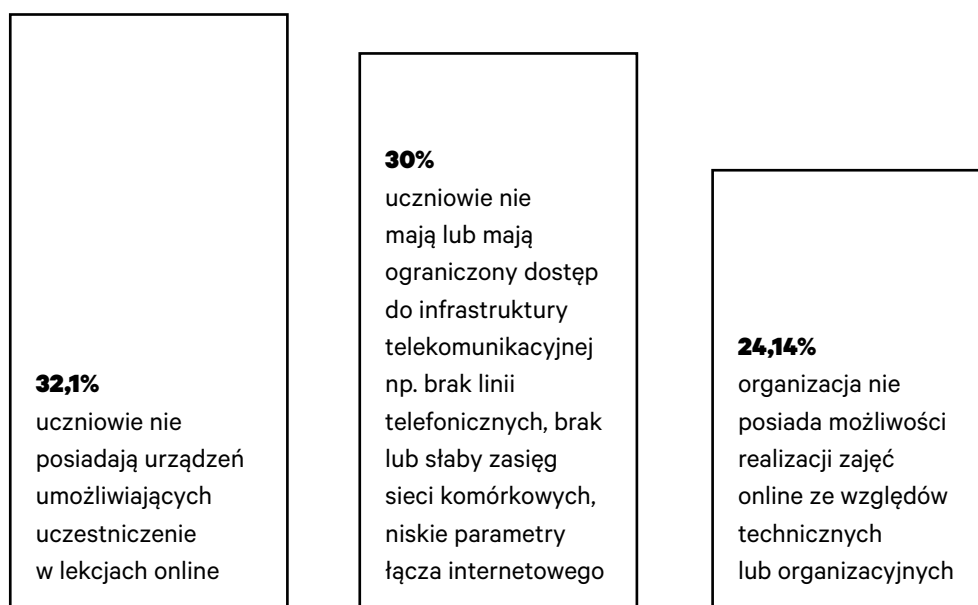

69,0%

organizacji prowadzi działania z obszaru edukacji nieformalnej

„Dla każdego ucznia często należy przygotowywać indywidualny tok nauczania. Nasza fundacja prowadzi nauczanie języka mniejszości w ramach edukacji nieformalnej.”

Komentarz organizacji uczestniczącej w badaniu (pisownia oryginalna).

- **Działania w okresie pandemii, które grantodawcy podjęli wobec organizacji:**

organizacja uzyskała zgodę grantodawcy na wprowadzenie zaproponowanych przez organizację zmian, dotyczących realizacji zadania w warunkach pandemii

34,5%

organizacja otrzymała wsparcie merytoryczne ze strony grantodawcy, w postaci konsultacji dotyczących możliwości realizacji zadania w okresie pandemii

31,0%

żaden grantodawca nie kontaktował się z naszą organizacją

23,0%

organizacja otrzymała od grantodawcy propozycję lub sugestię rezygnacji z dotacji w związku z pandemią lub brakiem możliwości realizacji zadania

16,1%

organizacja otrzymała informacje od grantodawcy, które realnie pomogły w jej funkcjonowaniu w warunkach pandemii

12,6%

organizacja skorzystała z ułatwień wprowadzonych przez grantodawcę w związku z pandemią

9,2%

6,9% organizacja rozważa rezygnację z przyznanej dotacji w związku z brakiem formalnych możliwości zmiany merytorycznej treści zadania

1,2% organizacja uzyskała odmowę grantodawcy na wprowadzenie proponowanych przez organizację zmian, dotyczących realizacji zadania w warunkach pandemii

3,4% w czasie pandemii prowadzona była w organizacji kontrola ze strony grantodawcy (w tym kontrola lub rozliczanie dotacji z 2019 r.)

1,2% organizacja miała ułatwiony kontakt z grantodawcą w warunkach pandemii w porównaniu z okresem wcześniejszym

- **Oczekiwania organizacja w okresie pandemii:**

70,1%

wsparcia finansowego
na pokrycie kosztów
bieżących organizacji

62,1%

wsparcia finansowego
na zakup oprogramowania
umożliwiającego pracę zdalną

62,1%

uproszczenia mechanizmów
wprowadzania zmian do
umów o dotacje w związku
z koniecznością dostosowania
się do warunków pandemii

59,8%

wsparcia finansowego na zakup
urządzeń pozwalających na
realizowanie projektów online

57,5%

uwzględnienia w przyszłości
w zasadach i procedurze
przyznawania dotacji sytuacji
wywołanych pandemią

56,3%

gwarancji rozliczania z dotacji
wydatków poniesionych przez
zleceniobiorcę na działania,
których ostatecznie nie uda się
zrealizować z powodu pandemii

48,3%

stworzenia realnych
możliwości procedowania
kanałami elektronicznymi w
kwestiach dotyczących zadań
realizowanych dzięki dotacjom

46,0%

stworzenia przez grantodawców
możliwości daleko idących zmian
w treści zadań realizowanych
dzięki przyznanej już dotacji

44,8%

wsparcia finansowego
na tworzenie rezerwy
finansowej w organizacji

43,7%

wsparcia merytorycznego
w postaci szkoleń dot.
pozyskiwania funduszy

42,5%

wsparcia finansowego
na zakup środków ochronnych
oraz do dezynfekcji

41,4%

wsparcia merytorycznego
w postaci szkoleń dot.
nowoczesnych technologii

40,2%

wsparcia merytorycznego
w dostosowaniu realizowanych
projektów do obecnie
panujących warunków (np.
pomoc przy przygotowaniu
planu dla niezrealizowanych
elementów projektu)

37,9%

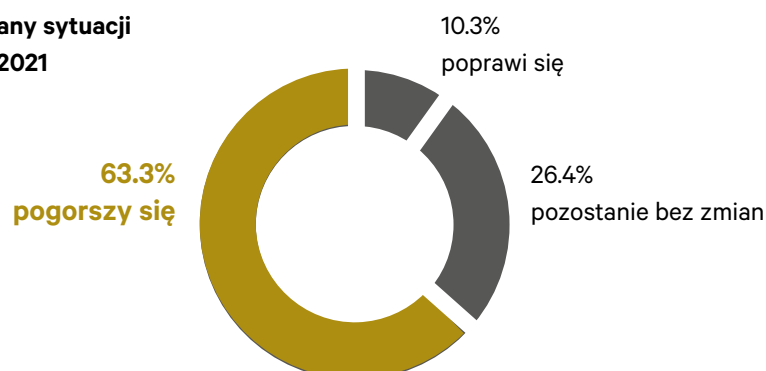
wsparcia merytorycznego
w postaci szkoleń dot.
zarządzania organizacją i
projektami, wykorzystując
nowoczesne technologie

20,7%

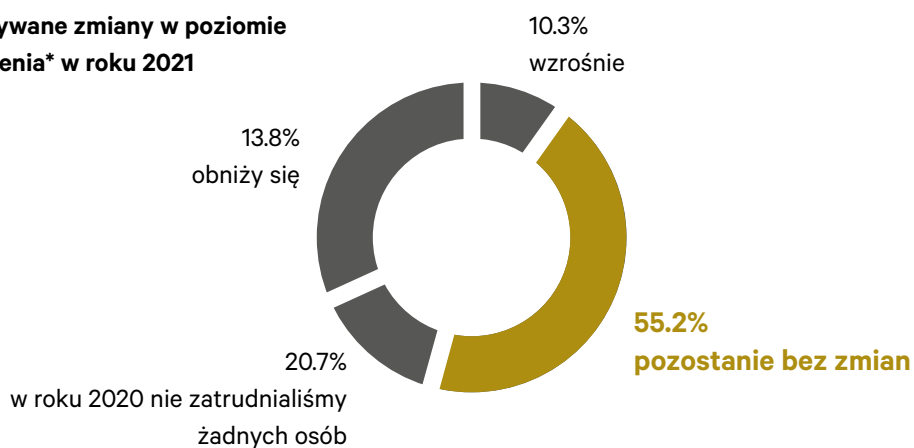
wsparcia finansowego na pomoc
doraźną i psychologiczną dla
beneficjentów organizacji

Organizacje w roku 2021

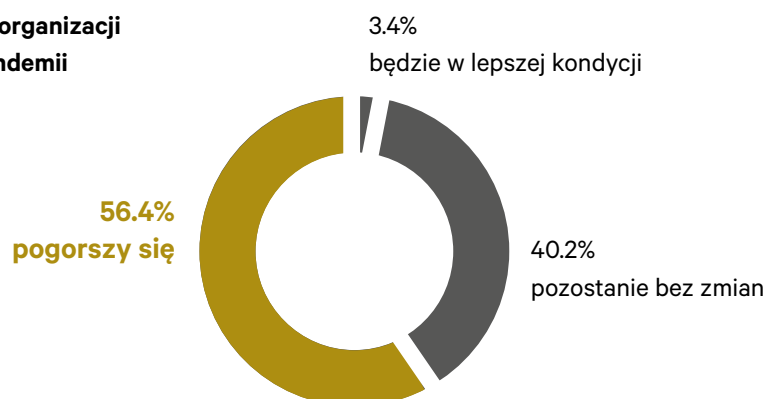
- Przewidywane zmiany sytuacji finansowej w roku 2021

- Przewidywane zmiany w poziomie zatrudnienia* w roku 2021

- Prognoza kondycji organizacji po zakończeniu pandemii

64.4%

organizacji złożyło lub pracowało w czerwcu nad złożeniem wniosków o dotacje dotyczące roku 2021

Rekomendacje działań systemowych wspierających działalność i funkcjonowanie organizacji mniejszości narodowych i etnicznych w sytuacjach kryzysowych

Rekomendacje mają na celu zwiększenie efektywności mechanizmów zdefiniowanych w Ustawie z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym. Doświadczenia ostatnich miesięcy warto wykorzystać w celu opracowania systemowych zmian i rozwiązań, które będą pomocne w innych potencjalnych sytuacjach kryzysowych. Wdrożenie ich uzupełni i zwiększy efektywność systemu wsparcia, aby szybko i skutecznie odpowiadać na bieżące i przyszłe potrzeby mniejszości. Celem jest wypracowanie mechanizmów stabilizujących i wzmacniających działanie i pracę organizacji mniejszościowych w okresie samego kryzysu, jak i wychodzenia z niego.

Poniższe propozycje postulowane były przez organizacje partycypujące w badaniu. Dodatkowo uzupełnione są o wiedzę i doświadczenie koalicji organizacji, które przeprowadziły niniejsze badanie. Zaproponowane rozwiązania wskazują na potrzebę podjęcia działań i zmian systemowych mających realny wpływ na podniesienie efektywności mechanizmów, których celem jest ochrona, zachowanie i rozwój tożsamości mniejszości. We wszystkich zaproponowanych rekomendacjach kluczowy jest aktywny udział, na każdym etapie wprowadzania zmian, strony mniejszościowej. Partycypacja przedstawicieli mniejszości jest potrzebna na poziomie planowania/projektowania i współdecydowania o konkretnych rozwiązaniach systemowych.

Wiele znaczących organizacji grantodawczych zwiększyło środki na pomoc organizacjom pozarządowym i aktywnie wyciąga rękę do swoich grantobiorców. Potrzebna jest proaktywna polityka Państwa we wspieraniu organizacji mniejszościowych, tak aby czuły się bezpiecznie i aby mogły spokojnie i w komfortie finansowym przeprojektować swoje działania. Dla nas proces zmiany całego sposobu działania był niesamowicie czoło i pracowity, ale musieliśmy wykonać tę pracę aby wywiązać się ze zobowiązań grantowych oraz postawionych sobie celów. Byłoby świetnie gdybyśmy mogli otrzymać wsparcie umożliwiające nam zrealizowanie planowanych działań w takim właśnie nowym kształcie, co z kolei umożliwi nam wspieranie artystów, badaczy i społeczników wywodzących się z mniejszości narodowych, których zatrudniamy przy projektach. Im więcej my będziemy mogli zrealizować, tym bardziej oni będą mogli otrzymać wsparcie w tej sytuacji.

Komentarz organizacji uczestniczącej w badaniu (pisownia oryginalna).

Rekomendacje w obszarze edukacji:

- Opracowanie uniwersalnej, uwzględniającej potrzeby każdej z mniejszości, strategii rozwoju oświaty, która w warunkach kryzysowych wzmacniałaby przedstawicieli mniejszości w realizacji działań służących podtrzymaniu tożsamości narodowej i etnicznej uczniów należących do poszczególnych mniejszości.
- Podjęcie efektywnych działań zmierzających do przygotowania i publikacji podręczników w wersji elektronicznej, możliwych do wykorzystania w edukacji zdalnej.
- Opracowanie kampanii społecznej budującej atmosferę otwartości wobec mniejszości narodowych i etnicznych oraz ich działalności w obszarze edukacji.
- Podnoszenie świadomości wagi działań edukacyjnych dla mniejszości wśród przedstawicieli administracji krajowej i samorządowej, ze szczególnym uwzględnieniem pełnomocników wojewodów ds. mniejszości narodowych i etnicznych, kuratorów oraz dyrektorów placówek oświatowych.
- Dodatkowym elementem są działania edukacyjne i wzmacniające stronę mniejszościową. Pozwoli to uniknąć marginalizowania w sytuacjach kryzysowych przedmiotów lekcyjnych skierowanych do mniejszości, które służą budowaniu tożsamości.

Rekomendacje w obszarze programów dotacyjnych

(realizowanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji). Respondenci wskazywali głównie na potrzebę wypracowania stałych i skutecznych mechanizmów wspierających komunikację i wymianę informacji pomiędzy MSWiA, a grantobiorcami. Poniżej prezentujemy kluczowe rekomendacje odpowiadające na potrzeby organizacji mniejszościowych, będące rozwiązaniami powszechnie wykorzystywanymi zarówno przez jednostki rządowe jak i organizacje pozarządowe (a obecnie nie stosowanymi lub stosowanymi w bardzo ograniczonym zakresie przez MSWiA):

- **Opracowanie podręcznika dla wnioskodawców i grantobiorców*.** Na bieżąco aktualizowany i łatwo dostępny dla grantobiorców podręcznik zawierający główne wytyczne i porady zarówno dla organizacji przygotowujących, jak i realizujących zadania dzięki dotacji MSWiA. Podręcznik taki powinien

wyczerpująco i klarownie uzupełniać informacje zawarte w regulaminie konkursu. Publikacja powinna zawierać różnego rodzaju informacje, jak np.: katalog kosztów kwalifikowanych/niekwalifikowanych, terminy realizacji zadań, główne zasady dotyczące sprawozdań i rozliczeń, dopuszczalne modyfikacje projektów w różnych sytuacjach kryzysowych czy też katalog dobrych praktyk i modelowych projektów. Respondenci zwracali uwagę na trudności komunikacyjne z MSWiA, wskazywano na długi czas oczekiwania na uzyskanie informacji ze strony grantodawcy. Rozwiązaniem tej sytuacji byłby właśnie taki podręcznik dla Wnioskodawców i Grantodawców. Podręcznik na bieżąco uzupełniany, który będzie zawierał wszelkie niezbędne informacje oraz najczęściej zadawane pytania. Tym samym taki dokument przyczyniłby się do zaoszczędzenia czasu zarówno grantodawcy i grantobiorcy, a kontakt telefoniczny czy mailowy z pracownikiem minister-

*Rekomendacja niniejsza dotyczy corocznych dotacji udzielanych przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji, realizowanych na podstawie art. 18 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym, na realizację zadań mających na celu ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości kulturowej mniejszości narodowych i etnicznych oraz zachowanie i rozwój języka regionalnego.

stwa (główny kanały kontaktu) nie byłby tak często wykorzystywany jak obecnie. Oczywiście możliwość indywidualnego podejścia do niestandardowych sytuacji wciąż powinna być dostępna.

- **Uruchomienie elektronicznego systemu wniosków i wymiany dokumentów.** Stworzenie ogólnodostępnego, prostego i nowoczesnego w obsłudze systemu, który pozwala na składanie wniosków i ich ocenę, zgłaszanie i zatwierdzanie modyfikacji wniosku, jak i składanie i weryfikowanie sprawozdań, oraz zawiera system komunikacji między grantodawcą i grantobiorcą. Cała komunikacja i wymiana dokumentów realizowana i zarządzana byłaby przez system elektroniczny. W tworzeniu niniejszego systemu warto skorzystać z doświadczeń organizacji pozarządowych i dobrych praktyk w obsłudze wniosków aplikacyjnych stosowanych z powodzeniem na przykład przez Narodowy Instytut Wolności czy Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Ważne jest by system wspierał szybką komunikację i wymianę dokumentów, tak aby maksymalnie ograniczyć konieczność wymiany dokumentów w formie tradycyjnej.
- **Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom organizacji.** Celem mechanizmu dotacyjnego, jak wynika z nazwy, jest realizacja „ochrony, zachowania i rozwoju tożsamości”. Ważne jest, aby w sytuacjach kryzysowych nadrzędne w ocenie proponowanych zmian było osiągnięcie celów wskazanych we wniosku, a nie realizacja samego rodzaju zadania czy też forma realizacji tego zadania. Wskazanie możliwości zmiany formy zadania, a nie tylko sposobu jego realizacji, będzie świadczyło, iż grantodawca rozumie potrzeby społeczności mniejszościowych, a w dalszej konsekwencji pozwoli osiągnąć zakładane cele w projekcie. W założeniu system wsparcia dla mniejszości, mający na celu m.in. ochronę, zachowanie i rozwój tożsamości, stworzony jest by odpowiadać potrzebom społeczności mniejszościowych, a nie dla realizacji potrzeb grantodawcy.

- **Maksymalne uproszczenie procedur związanych z koniecznością dokonywania zmian w realizacji i rozliczaniu projektów realizowanych w warunkach kryzysowych, np. pandemii.** Warto skorzystać z dobrych praktyk m.in. Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, które w okresie kryzysu dodatkowo uprościło tryb przekazywania dokumentacji, rozszerzyło katalog kosztów kwalifikowanych, określiło możliwe do realizacji zadania dodatkowe i umożliwiło realizowanie projektów w pełni online. W okresie niepokoju i dużej dynamiki zmian, którymi charakteryzuje się czas pandemii, kluczowym aspektem dla respondentów jest szybkie uzyskanie decyzji. Wsparciem dla tego procesu będzie proponowany przez nas system elektroniczny, opisany powyżej i zawierający proste i szybkie procedury.
- **Zmiana podejścia do wydatków z kategorii „Wynagrodzenia”.** Obecne przepisy wymagają każdorazowego aneksowania umowy z grantodawcą nawet przy zmianie wynagrodzenia z dotacji o 1 grosz. Oznacza to, iż zmiany wynagrodzenia wynikające z modyfikacji prawa (a tym samym zmian obligatoryjnych, dokonanych przez grantodawcę), wymagają aneksowania umowy. Na co dzień niniejsza regulacja jest bardzo restrykcyjna i bardzo rzadko spotykana w innych krajowych bądź międzynarodowych konkursach dla organizacji pozarządowych. W okresie kryzysowym, gdzie koszty osobowe wzrastają, regulacja ta znacząco utrudnia efektywne wykorzystanie dotacji przeciwdziałającym negatywnym skutkom kryzysu. Utrudnione jest również skorzystanie z oferowanego wsparcia państwa, które opiera się głównie na umorzeniu kosztów pracowniczych w postaci umorzenia/zmniejszenia opłat względem ZUS.

Podsumowanie

- **Najważniejsze potrzeby wskazane przez organizacje:**

1.

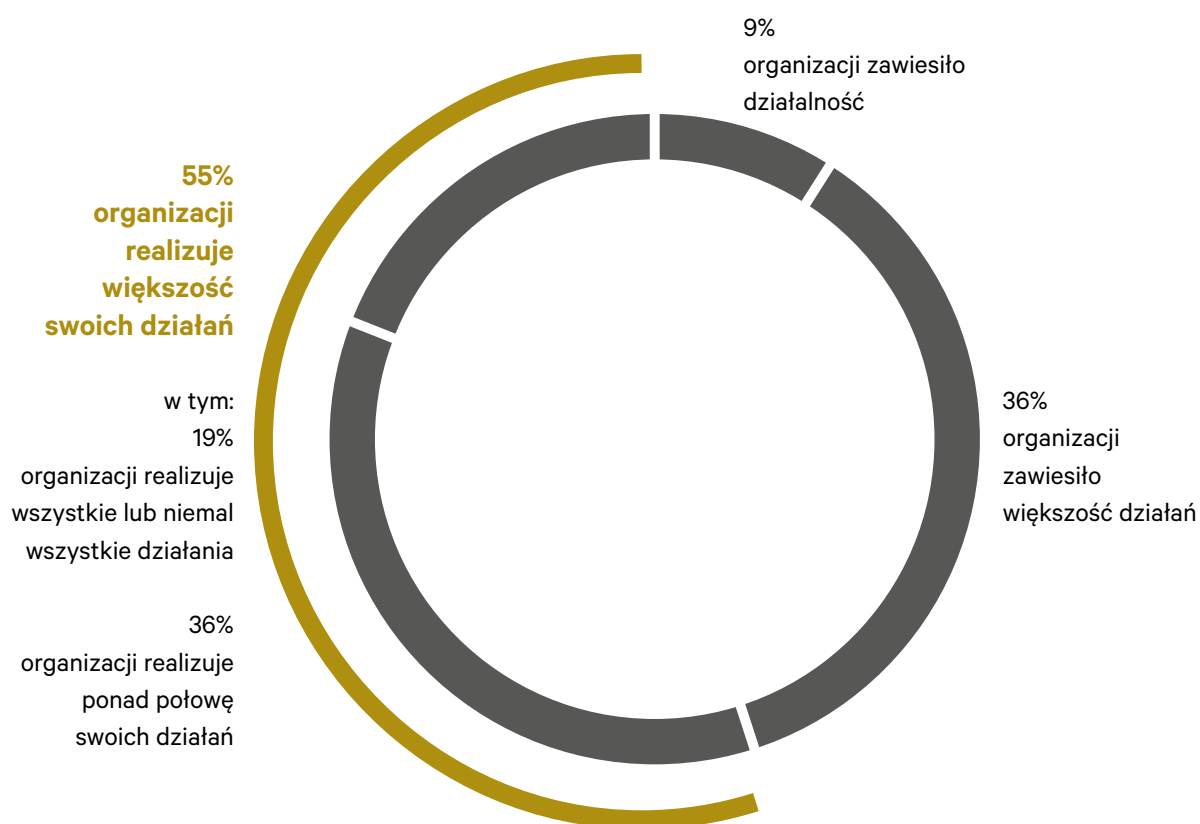
wsparcie finansowe na pokrycie kosztów bieżących organizacji

2.

wsparcie finansowe na zakup urządzeń pozwalających realizować projekty online

3.

uproszczenie mechanizmów wprowadzania zmian do umów o dotacje w związku z koniecznością dostosowania się do warunków pandemii

69%

organizacji przeszła na tryb pracy online

56%

organizacji deklaruje iż realizowało zadania na rzecz MNiE*, które nie mogą być realizowane online

63%

organizacji przewiduje pogorszenie ich sytuacji w roku 2021

69%

organizacji wskazuje, iż w okresie pandemii podejście do realizacji lekcji języka mniejszości lub innych przedmiotów związanych z budowaniem tożsamości mniejszości (kultura, historia) nie jest analogiczne jak do innych przedmiotów szkolnych

67%

otrzymuje wsparcie w ramach programów dedykowanych mniejszościom a obsługiwanych przez MSWiA**

44%

badanych organizacji podkreśla iż praca zdalna znacząco zwiększyła ich czas pracy

33%

wskazuje na problem ograniczonego dostępu do internetu beneficjentów programów organizacji MNiE*

23%

wskazuje na problem ograniczonego dostępu do internetu samych organizacji MNiE*

*MNiE - mniejszości narodowe i etniczne.

**MSWiA - Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Koalicja organizacji mniejszościowych realizująca badanie

Żydowskie Stowarzyszenie Czulent

Żydowskie Stowarzyszenie Czulent – jest niezależną, non-profit organizacją rzeczniczą, o statusie pozarządowej organizacji mniejszości narodowych. Stowarzyszenie skupia ekspertki i ekspertów, należących do żydowskiej społeczności w Polsce i w Europie.

Stowarzyszenie działa na rzecz szerzenia tolerancji, kształtowania postaw otwartości wobec mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych ze szczególnym naciskiem na przeciwdziałanie antysemityzmowi i dyskryminacji, z uwzględnieniem dyskryminacji krzyżowej.

W ramach swojej działalności Stowarzyszenie współpracuje z instytucjami krajowymi i zagranicznymi, także o zasięgu globalnym. Jest członkiem International Council of Jewish Women (ICJW), Koalicji Równych Szans oraz ENCATE European Network Countering Antisemitism Through Education.

Fundacja Sztuki Jaw Dikh

Fundacja Sztuki Jaw Dikh to organizacja mająca na celu budowanie międzynarodowej społeczności aktywistów i artystów romskich i nieromskich. Celem organizacji jest dzielenie się doświadczeniami artystycznymi, kulturowymi, społecznymi i politycznymi. Fundacja powstała w 2015 roku i działa na terenie całego kraju i za granicą. Realizuje różne projekty artystyczne, edukacyjne i naukowe skierowane do Romów jak i nie Romów, mające na celu walkę z rasizmem, antycyganizmem, ksenofobią, wykluczeniem społecznym, stereotypami i uprzedzeniami. JAW DIKH pokazuje różnorodność poprzez rzecznictwo i sztuki wizualne: malarstwo, rzeźbę, fotografię, filmy i inne media wizualne. Fundacja realizuje projekty integracyjne dla dzieci i dorosłych. Organizacja zamierza wzbogacać i popularyzować kulturę romską na całym świecie, zwiększać świadomość na temat sytuacji Romów.

Fundacja Zustricz

Fundacja ZUSTRICZ została zarejestrowana w marcu 2016 roku i powstała na bazie nieformalnej grupy Klub Ukraiński w Krakowie, kontynuując prowadzone działania Klubu. Początkowo działania te wynikały z potrzeby solidarności wobec tragicznych wydarzeń na Majdanie i koncentrowały się wokół organizacji akcji wsparcia dla ukraińskiego Majdanu oraz zbiorów pomocy humanitarnej dla Ukraińców, którzy ucierpieli w czasie tych wydarzeń oraz w czasie wojny na Wschodzie.

Obecnie Fundacja ZUSTRICZ działa przede wszystkim na rzecz zbliżenia i współpracy polsko-ukraińskiej, przełamywania barier i stereotypów, budowania nowoczesnych, wielokulturowych i demokratycznych wspólnot w oparciu o podstawowe wartości społeczne. Fundacja wspiera integrację Ukraińców mieszkających w Polsce, pomaga im w adaptacji do nowego środowiska. Wyjątkowe znaczenie dla Fundacji ma promocja kultury i nauki, w tym organizacja wydarzeń kulturalnych i spotkań naukowych.

Zespół

Piotr Kwapisiewicz

Prezes Żydowskiego Stowarzyszenia Czulent. Działacz społeczny od ponad 15 lat zajmuje się rzecznictwem, partycypacją społeczną oraz przeciwdziałaniem antysemityzmowi, mowie nienawiści, przestępstwom z nienawiści jak i innym formom dyskryminacji. Stypendysta Programu realizowanego przez Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych do spraw praw człowieka (UN/OHCHR). Jako ekspert współpracował z Biurem Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka (ODIHR / OBWE). Członek Zespołu interdyscyplinarnego przy Prezydencie ds. współpracy na rzecz realizacji programu „Otwarty Kraków”, ciała dialogowego przy Gminie Miejskiej w Krakowie.

Mariola Abkowicz

Wykładowczyni akademicka, aktywistka i działaczka społeczna. Pracowniczka dydaktyczna Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Związana z Instytutem Orientalistyki. Prowadzi aktywną działalność na rzecz propagowania kultury i dziedzictwa karaimskiego. Przewodnicząca Zarządu Związku Karaimów Polskich, członkini zarządu Fundacji Karaimskie Dziedzictwo oraz przewodnicząca Rady Fundacji Kalejdoskop Kultur. Jako przedstawicielka społeczności karaimskiej bierze udział w pracach Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych oraz Porozumienia przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych Kalejdoskop Kultur.

Grzegorz Kuprianowicz

Historyk, doktor nauk humanistycznych. Współprzewodniczący Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych (od 2018 r.), przedstawiciel mniejszości ukraińskiej w KWRiMNIe (od 2005 r.). Dyrektor Podlaskiego Instytutu Naukowego, prezes Towarzystwa Ukraińskiego, wiceprzewodniczący (1992-1993) i członek Rady Głównej (od 2000 r.) Związku Ukraińców Podlasia. Wiceprzewodniczący Ukraińskiego Towarzystwa Historycznego w Polsce (2004–2008). Członek Rady Głównej (1990–1992) i przewodniczący lubelskiego koła (1996–2000) Związku Ukraińców w Polsce. Starosta parafii prawosławnej św. metropolity Piotra (Mohyla) w Lublinie (2006-2014), wiceprzewodniczący Bractwa Młodzieży Prawosławnej Diecezji Lubelsko-Chełmskiej (1992-1994), członek Zarządu Centralnego BMP w Polsce (1985-1987). Pracownik Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie (1994-2016), kanclerz Europejskiego Kolegium Polskich i Ukraińskich Uniwersytetów (2004-2006).

Elżbieta Mirga-Wójtowicz

Animatorka kultury, politolożka i badaczka, absolwentka Uniwersytetu Jagiellońskiego. Obecnie doktorantka na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie oraz współpracowniczka Ośrodka Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego. Posiada prawie 15-letnie doświadczenie pracy w administracji rządowej w zakresie realizacji polityki państwa wobec mniejszości narodowych i etnicznych, w szczególności realizacji polityki integracyjnej wobec Romów w Polsce. W latach 2008-2014 Pełnomocniczka Wojewody Małopolskiego ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Absolwentka Roma Leadership Academy „Nicolae Gherorghe” (2019) zorganizowanej przez OSCE/ODIHR/Contact Point For Roma and Sinti Issues, stypendystka Departamentu Stanu USA International Leadership Visitor Program (2010), Roma Access Program na Central European University w Budapeszcie (2006) oraz stażystka Komisji Europejskiej (2005).

Aleksandra Zapolska

Działaczka społeczności ukraińskiej, koncentrująca się na działaniach rzeczniczych, przeciwdziałaniu dyskryminacji, budowaniu sojuszy i koalicji pomiędzy mniejszościami i migrantami oraz włączaniu wsparcia dla migrantów. Współzałożycielka fundacji Zustricz, tworzącej Klub Ukraiński w Krakowie. Członkini Zespołu interdyscyplinarnego przy Prezydencie ds. współpracy na rzecz realizacji programu „Otwarty Kraków”, ciała dialogowego przy Gminie Miejskiej w Krakowie. Członkini Platformy Współpracy w Małopolskim Urzędzie Wojewódzkim, współfinansowanej z Programu Krajowego Funduszu Azylu Migracji i Integracji, gdzie podejmuje działania w zakresie edukacji, dostępu do służby zdrowia, rynku pracy czy przeciwdziałania handlowi ludźmi i dyskryminacji.

Anna Makówka-Kwapisiewicz

Historyczka, dziennikarka, ekspertka z zakresu zaangażowania społecznego i praw człowieka. Od 2016 r. współpracuje z National Democratic Institute for International Affairs jako koordynatorka projektów na Polskę, realizując projekty wzmacniające organizacje polityczne i CSO oraz promujące uczestnictwo obywateli, przejrzystości rządów i odpowiedzialności. Ekspertka z siedemnastoletnim doświadczeniem w rzecznictwie i kształtowaniu postaw otwartości wobec mniejszości oraz przeciwdziałaniu antysemityzmowi i dyskryminacji. Współpracowała m.in. z Organizacją Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE), European Liberal Forum (ELF), European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), Rzecznikiem Praw Obywatelskich, Religions for Peace, Friedrich-Naumann-Stiftung, International Council of Jewish Women (ICJW), American Jewish Committee (AJC). Od 2019 r. członkini komitetu sterującego European Network – Countering Antisemitism Through Education. Autorka projektu „Antysemityzm nie jest poglądem”. Członkini grupy ekspertów, która opracowała program „Stories that Move”.

